

Aleg. 24.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy konkurencyjnej kościelnej z dnia 15. sierpnia 1866 l. 28 dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 28. czerwca 1880. wnieśli hr. Antoni Golejewski i inni do łaski marszałkowskiej wniosek następującej treści:

„Zważywszy, że ustawa z dnia 15. sierpnia 1866. o budowaniu kościołów i budynków parafialnych, dziennik ustaw l. 28. okazała się w zastosowaniu niedostateczną, zwłaszcza w §. 13. 16. 17. 19. i 20.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„W celu częściowej zmiany ustawy z dnia 15. czerwca 1866. w budowaniu kościołów i budynków parafialnych wybrana zostanie komisya, celem przedłożenia Sejmowi odpowiednich zmian i wniosków.“

Na posiedzeniu z dnia 1. lipca 1880. przyszedł ten wniosek do pierwszego czytania.

Poseł Golejewski motywował tylko zmianę do §. 16. przytaczając, że jeżeli konkurencya składa się z 20. członków, z których 10. nie zjawilo się, a z obecnych 10 jeden tylko jest za budową, 9. zaś przeciwnych, budowa wedle tego paragrafu jest uchwaloną, ponieważ do jednego obecnego, żądającego budowy, 10. nieobecnych musi być doliczonych i tym sposobem większość, bo 11 głosów będzie za budową.

Na posiedzeniu z dnia 1. lipca 1880. odesłano ten wniosek do Wydziału krajowego jako do komisji specjalnej, a na wniosek Wydziału krajowego zmieniono tę uchwałę o tyle, iż na po-

siedzeniu z dnia 3. lipca polecono Wydziałowi krajowemu zdać o tym wniosku sprawę na najbliższej sesji sejmowej.

Na posiedzeniu z dnia 5. lipca 1880. wnieśli poseł Józef Tyszkowski i inni wniosek następującej treści:

Art. I.

Od stron obowiązanych do konkurencyi na pokrycie kosztów stawiania nowych, jakoteż utrzymywania budynków przeznaczonych do służby Bożej i na mieszkanie duchownych, a wreszcie zabudowań szkolnych, nie wolno ściągać na ten cel w drodze przymusowej w przeciągu jednego roku większej kwoty niż 50% od kwoty jednorocznych podatków stałych, opłacanych przez obowiązanych do konkurencyi.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom, spraw wewnętrznych, oświaty i wyznań.

Na posiedzeniu z dnia 7. lipca 1880. uzasadniał poseł Tyszkowski ten swój wniosek, poczem tenże równie jak wniosek posła hr. Golejewskiego przekazany został Wydziałowi krajowemu do zdania sprawy na najbliższej sesji sejmowej.

Nakoniec uchwałą z dnia 13. lipca 1880. przekazaną została Wydziałowi krajowemu petycja Jego Eksceleucyi Najprzewielebniejszego ks. Arcybiskupa Wierchlejskiego co do zmian niektórych paragrafów ustawy konkurencyjnej.

W skutek tych trzech poleceń, w skutek tego, że nie tylko w publiczności, ale też i w Wys. Sejmie dały się słyszeć głosy domagające się zmiany rzeczonyj ustawy, postanowił Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 11. stycznia 1881. l. 30.824. podciągnąć całą ustawę pod rewizję i dlatego zawezwał wszystkie Konsystorze i wszystkie Rady powiatowe, aby Wydziałowi krajowemu zakomunikowały z praktyki zaczerpnięte spostrzeżenia i uwagi o niedostatkach i wadach obecnie obowiązującej ustawy o konkurencyi kościelnej a oraz przedłożyły wyczerpujące umotywowane wnioski co do zmian, jakie za potrzebne uważają.

W skutek tego naszego wezwania przedłożyły swoje zdanie:

a) Wszystkie konsystorze, wyjąwszy konsystorz metr. łac. lwowski, który nam wszelako jeszcze w r. 1879. w skutek wniosku posła księdza Buchwałda zmierzającego do zmiany §. 4 obecnie obowiązującej ustawy, bardzo starannie i gruntownie opracowane zdanie swoje przesłał.

b) 44 Wydziałów powiatowych, z których wszakże cztery oświadczyły, iż nie widzą potrzeby żadnej zmiany w teraz obowiązującej ustawie.

Mając tak obfity materiał przed sobą, który nam dozwolił wglądać w praktyczną stronę tej kwestyi, przyszlismy do przekonania, że nie tyle merytoryczna część obecnie obowiązującej ustawy (§. 1—12) ile jej część formalna (§§. 13. do końca) mieści w sobie to źle, które nie dozwoliło ustawie obecnie obowiązującej wywrzeć w praktyce tego wpływu, jakiego się po niej spodziewano.

Z tego względu ograniczamy się w naszym wniosku na zmianę tylko treści formalnej, a to tem więcej, ile że co do części merytorycznej różnica zdań Najprzewielebniejszych Konsystorzów, o której zdaliśmy sprawę w naszym zeszłorocznem sprawozdaniu i przy ponownem oświadczeniu się pięciu Najprzewielebniejszych Konsystorzów wystąpiła na jaw, a i Rady powiatowe z różnego pod tym względem wychodzą zapatrywania się.

Przystępujemy więc do umotywwowania proponowanych zmian.

1. O dozorze kościelnym.

Komitety tak zwane kościelne czyli parafialne, bo oprócz nazwy „komitetu“ bez dalszego oznaczenia, ciało to nie ma w ustawie innej bliżej określonej nazwy, nie rozwinęły tej działalności, jakiej od nich ta ustawa wymaga.

Przyczyna leżała najprzód w ich składzie. Oprócz stałych członków parocha i patrona, — a i ten ostatni nie wchodził do komitetu, jeżeli nie należał do dotyczącego obrządku, — składał się komitet z trzech albo czterech członków wybranych z pośród parafian, bez względu na stan wykształcenia i bez względu na podatek jaki opłacają.

Uważamy ten sposób wyboru komitetu za niewłaściwy. Bo jeżeli komitet ma istotnie odpowiadać swojemu zadaniu, jeżeli ma czuwać nad majątkiem kościelnym, nad jego dochodami, nad budynkami kościelnymi i plebańskimi, musi przynajmniej w większości swojej dać gwarancję, że obowiązkowi tym odpowie. Wszakże układanie preliminarza, uregulowanie poboru bieżącego dochodu kościelnego, czuwanie nad kasą, składanie rachunków, czuwanie nad tem, aby przez zaniedbanie mniejszych reperacyi parafianie nie narażeni zostali później na nieproporcjonalnie wielkie wydatki, oto są zatrudnienia, które wymagają pewnego wykształcenia.

Taki żywiół konieczny wprowadzamy przez postanowienie, iż obszary dworskie dają jednego reprezentanta do komitetu, a jest to postanowienie tem sprawiedliwsze, ile że rozkład na parafian dzieje się podług podatku, a wiadomem jest, że podatki bezpośrednie opłacane przez obszary dworskie mają się do podatków bezpośrednich opłacanych przez mniejsze posiadłości mniej więcej jak 1 : 2.

Takim składem komitetu nie tylko dajemy większą gwarancję jego skutecznej działalności ale nadto odpowiadamy słusznym wymaganiom tych, którzy odwołując się do znaczniejszego swojego udziału w podatkach domagają się donioślejszego zastępstwa w sprawach konkurencyjnych kościelnych. Przyjeliśmy również postanowienie, że prawo głosowania z tytułu patronatu nie pozbawia głosowania z tytułu własności obszaru dworskiego, albowiem patron przyczynia się do kosztów budowy na mocy §. 6. ustawy jedną szóstą częścią kosztów resztujących, zaś jako właściciel obszaru dworskiego podług podatku, jeżeli więc patron i właściciel obszaru dworskiego schodzą się w jednej osobie, słusznem jest aby tej osobie dwa głosy przysługiwały.

Druga przyczyna niepowodzenia dotychczasowych komitetów jest brak wszelkiej nad jego czynnościami kontroli. Władza polityczna wkracza tylko wtenczas, jeżeli do niej wpłynie jakie zażalenie. Ale takie zażalenia niewpływają prawie nigdy do władzy politycznej z tej prostej przyczyny, że komitety w czynnościach swoich prawie nigdy nie wydają uchwał do stron.

Jeżeli więc komitet nie czuwa nad dochodami kościelnymi, jeżeli bieżący dochód kościelny nie jest wyrachowany, jeżeli datki od parochów należące się w moc §. 4 ustawy nie wpływają regularnie, jeżeli paroch zaniedbuje pomniejszych reperacyi, które to zaniedbanie pociąga za sobą później znaczne nakłady obciążające konkurencyę, jeżeli nie ma preliminarzów, jeżeli członkowie komitetu uchylają się od posiedzeń a przewodniczący ociąga się z ich zwołaniem, na to wszystko nie wpływa polityczna władza powiatowa bo nie ma przed sobą zażalenia i nie jest obowiązana czuwać nad tem wszystkim z urzędu i przekonania się przez swego delegata na miejscu o stanie budynków, o prawidłowem prowadzeniu interesów i o stanie kasy.

Ztąd wyrobiła się praktyka, że komitety zwykle tylko wtenczas się schodzą jeżeli stan budynków bardzo znacznie się pogorszył i wielkiego już wymaga nakładu, albo co gorsza porozumiewanie się następuje w krótszej drodze w ten sposób, że bez udziału konkurencyi na podstawie ustępu ostatniego §. 8. wójt daje do dyspozycyi majątek gminy czy to w papierach czy w parcelach lasowych nie zważając na inne potrzeby gminne, byle tylko na razie złemu zaradzić.

Organizacya więc terazniejsza komitetu nie odpowiada zupełnie celowi.

Aby złemu zaradzić określiliśmy dokładnie czynności komitetu, wstawiliśmy do nich obowiązek odbycia posiedzeń zwyczajnych i nadzwyczajnych i poddaliśmy czynności komitetu pod najściślejszą kontrolę władzy politycznej powiatowej, której obowiązkiem nawet będzie przekonać się periodycznie na miejscu o prawidłowem urzędowaniu komitetu i o stanie budynków i kasy. — Z tej samej zasady, czuwanie, aby komitety pełniły swoje obowiązki, wychodząc, musieliśmy przyjąć do projektu prawo karania członków za zaniedbywanie obowiązków i prawa rozwiązania komitetu i zarządzenia aż do wyboru nowego komitetu tego co na razie wypadnie.

W końcu upowodować nam przypadnie, dla czego dotychczasową nazwę komitetu przemieniliśmy na dozór kościelny. Komitet bez bliższego określenia jest nazwą za ogólnikową, nie określa nawet w przybliżeniu przeznaczenia tego ciała. Zaś nazwą: „Dozór kościelny“ jest zupełnie odpowiednią obowiązkom i prawom tego ciała i ma za sobą tradycję historyczną tak, że do dziś dnia w królestwie polskim nazwa ta się utrzymała.

2. O konkurencyi kościelnej.

Nie mieliśmy dostatecznego powodu, aby dotychczasowy skład konkurencyi zmienić. Ale słuszny jest zarzut przez hr. Golejewskiego podniesiony, że zawarte w §. 16. postanowienia jako niestający do konkurencyi uważanym będzie za przyzwalającego na budowę i pociągnięty zostanie do dodatków na niego przypadających, jest niesprawiedliwem. Bo, jeżeli konkurencya składa się z 20 głów, z których 10 tylko staje do pertraktacyi konkurencyi a z tych tylko jedna jest za budową, budowa jest uchwaloną, ponieważ do tego jednego dolicza się dziesięciu nieobecnych, gdy tymczasem faktyczny stan jest ten, że na 20, jeden tylko domagał się budowy, 19 zaś nie domagało się jej.

Takie postanowienie sprzeciwia się nietylko słuszności ale prostym zasadom sprawiedliwości i dla tego z mnogich stron domagają się jego zniesienia.

I my przychylamy się do tych głosów i dla tego wnosimy, aby do powzięcia uchwały wymagana była większość powołanych, a do orzeczeń większość obecnych.

Kardynalną zmianę dotychczas obowiązującej ustawy proponujemy w tem, iż do przeprowadzenia budowy przez konkurencyę uchwalonej wymagamy odrębnego ad hoc przez konkurencyę wybranego komitetu, do którego by wszakże wchodził paroch jako reprezentat kościoła i patron jako przyczyniający się stale i przed innymi do kosztów budowy.

Budowy z uchwały konkurencyi należą do rzadkich w parafii zdarzeń, ale z drugiej strony wymagają one specjalnych wiadomości, doświadczenia, starania i ciągłego czuwania. Dozór kościelny przeznaczony do bieżących spraw nigdy prawie nieodpowiadałby tym wszystkim wymogom już z tej prostej przyczyny, że wybrany zwykle z miejscowych parafian tem samem składa się z członków ze szcześniejszego grona wybranych. Nadto nie mogliśmy z oka spuścić i tej uwagi, że dłuższe koleżeństwo w urzędowaniu wyradza pewne choć z ludzkich pobudek pochodzące względy, które w danym razie nie koniecznie licują z dobrem i sprężystem prowadzeniem sprawy i dla tego sądziliśmy, że do budowy uchwalonej przez konkurencyę należy zawsze wybrać osobny „Komitet budowniczy“. Lecz z przyczyn powyżej przy „dozorze kościelnym“ przytoczonych poddajemy i „Komitet budowniczy“ pod najściślejszą kontrolę władzy politycznej.

Ze względu na ustawę państwową z dnia 7. maja 1874 roku l. 50 dziennika U. P. nie mogliśmy reprezentacyom powiatowym przyznać głosu decydującego w sprawach konkurencyj-

nych i administracyjnych majątku kościelnego i beneficjalnego. Ale z drugiej strony nie mogliśmy zapoznać, że wpływ tych władz autonomicznych na sprawy, które stanowią przedmiot tego sprawozdania, nie może być pominięty bez narażenia ich na niepowodzenie.

Sprawy konkurencyi kościelnej stają w ścisłym związku ze sprawami majątkowymi gmin. Przeciążenie gmin z powodu tych spraw pociąga często ruinę tych gmin. Wydziały powiatowe po tyloletnim już ich istnieniu są dokładnie obznajomione z siłami finansowymi swoich gmin. Zdanie więc reprezentacyi powiatowych musi być bardzo pożądanem dla władz politycznych czynnikiem przy załatwieniu czy to preliminarza rocznego czy zamknięcia rachunków, czy przy załatwieniu petraktacyi konkurencyjnej i pewni jesteśmy, że władze polityczne na zdanie reprezentacyi powiatowych należyta zwrócić uwagę, a tem samem zapobiegają przeciążeniu gmin i przyczynią się do prawidłowego prowadzenia interesów przez dozory kościelne i komitety budownicze.

Przystępujemy w końcu do wniosku posła Tyszkowskiego.

Zaprzeczyć nie możemy, że na dnie tego wniosku leży dążność zacna i szlachetna, lecz nie możemy tego wniosku polecić Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia, a to z następujących powodów:

1) Zasada, aby datki konkurencyjne nie przenosiły 50% podatków stałych nie da się w praktyce przeprowadzić. Inne czynniki wyznaczają datek do konkurencyi kościelnej a inne do konkurencyi szkolnej, które z nich mają pierwszeństwo?

Czy możliwem jest dotrzymanie projektowanej miary jeżeli n. p. odbudowanie lub odrestaurowanie jest nagłe i wymaga znacznego na razie nakładu? Czy jest nawet do doradzenia, aby restauracya lub odbudowanie zostało rozłożone na lat kilka, chociażby jawnem było, że przeprowadzenie w jednym roku wprawdzie sprowadziłoby większy na ten rok ciężar, ale w całości wydatek byłby mniejszy niż jeżeliby budowa na kilka lat była rozłożoną.

Nadto okoliczność, iż gminy polityczne inny mają skład niż gminy parafialne, że w jednej gminie politycznej mieszkają parafianie różnych obrządków sprawiłaby zawikłania w przeprowadzeniu myśli p. Tyszkowskiego.

I tak n. p. jeżeliby członkowie jednego obrządku w gminie musieli do konkurencyi kościelnej opłacać 48% podatku, tem samem mogliby do szkolnej konkurencyi tylko już 2% wnieść, a resztę musieliby ponosić parafianie drugiego obrządku.

2) Sądzymy, że jeżeli ustawa obecnie proponowana będzie należycie przeprowadzoną przeciążenie gmin z powodu konkurencyi kościelnej nie tak łatwo będzie mogło nastąpić.

A najpierw zwracamy uwagę na to, iż proponujemy przymusową asekuracyę od ognia budynków kościelnych i plebanalnych. Asekuracya ta przeprowadzona uwolni gminy od najczęstszych wypadków nagłego i wielkiego nakładu, albo pociągnię do nieznaczących tylko wydatków.

Jeżeli zaś pociągnięta zostanie konkurencyja do wydatków z powodu przez przeciąg czasu powstałej konieczności odbudowania lub restaurowania, natenczas leży zupełnie w mocy konkurencyi albo rozłożyć budowę na dłuższy czas, albo przez pożyczki, dziś tak ułatwione, przyjść parafianom w pomoc.

Sądzymy więc, że jeżeli ustawa którą proponujemy będzie przyjęta i wykonana, jeżeli mianowicie asekuracya od ognia zostanie przeprowadzoną, jeżeli dozory kościelne czuwać będą nad dochodami kościelnymi, jeżeli datki od parochów będą regularnie wpływać, jeżeli czuwać się będzie nad tem, aby restauracye w czas były przeprowadzane, jeżeli władze powiatowe w zakresie im tą ustawą nadanym czuwać będą nad stosunkami materyalnemi gmin, jeżeli konkurencyja sama postąpi

sobie rozsądnie i to co nie da się w roku bez przeciążenia zrobić odłożyć na dłuższy czas, albo użyje kredytu rzecz można taniego, natenczas środki nadzwyczajne, do których rzędu zaliczamy środek we wniosku p. Tyszkowskiego zawarty, staną się zbytecznymi.

Z tych powodów

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

1. Uchwalić załączony projekt.
2. Przejść nad wnioskiem p. Tyszkowskiego do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 13. Września 1881 r.

Marszałek krajowy

Dr. Zyblikiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego

Oktaw Pietruski, w. r.

Projekt.

Ustawa,

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w przedmiocie konkurencyi
kościelnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 ustawy z dnia 15. sierpnia 1866 l. 28. Dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych, dotyczącej pokrycia kosztów stawiania i utrzymania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież sprawiania przyrządów i sprzętów kościelnych, znoszą się w teraźniejszym ich brzmieniu.

W ich miejsce mają odtąd obowiązywać następujące postanowienia.

§. 13. Przy każdym kościele istnieć ma dozór kościelny.

Stałymi członkami dozoru kościelnego są:

1. Paroch dotyczącego kościoła.
2. Patron wykonywujący prawo prezentacyi parocha, lub jego zastępca wybrany przez patrona z pośród parafian. — Jeżeli jest dwóch patronów, wtedy ei kolejno każdy przez lat trzy są stałymi członkami dozoru.

Jeżeli patronów jest więcej jak dwóch, natenczas wybierają z grona swego jednego na członka dozoru na lat trzy.

3. Właściciel obszaru dworskiego, jeżeli należy do dotyczącego obrządku, lub jego zastępca przez niego z grona parafian wybrany.

Jeżeli jest kilku takich właścicieli, wybierają z pośród siebie jednego członka i jednego zastępcę na lat sześć.

Prawo głosowania z tytułu patronatu nie pozbawia prawa głosowania z tytułu własności obszaru dworskiego.

Oprócz tych stałych trzech członków dozoru kościelnego wchodzi do niego dwaj delegaci wszystkich innych parafian i dwaj zastępcy wybrani przez pełnomocników gmin w sposób Działem VI ustawy gminnej oznaczony. Ci sami wybierają także w razie, że albo patron nie wykonuje prawa prezentacji, albo że żaden z właścicieli obszaru dworskiego nie należy do dotyczącego obrządku, brakującego lub brakujących do liczby pięciu członków i ich zastępców. Jeżeli większość przy pierwszym i drugim głosowaniu nie została osiągnięta, uważani będą za wybranych ci, którzy przy drugim głosowaniu największą otrzymali liczbę głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Członkowie dozoru kościelnego wybierają z pośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Pełnią oni swoje obowiązki bezpłatnie, tylko połączone z tą czynnością wydatki, w gotówce będą im zwrócone.

§. 14. Do ważności uchwał dozoru kościelnego wymaga się obecności przewodniczącego i trzech głosujących.

§. 15. Dozór kościelny odbywa posiedzenia zwyczajne lub nadzwyczajne. Zwyczajne posiedzenia mają się odbywać przynajmniej co trzy miesiące. Nadzwyczajne posiedzenie zwołuje przewodniczący wtenczas, jeżeli tego uzna potrzebę, lub jeżeli tego zażąda paroch, patron, polityczna władza powiatowa lub dwóch członków dozoru kościelnego.

Na każde posiedzenie winno być wezwanie doręczone każdemu członkowi ewentualnie zastępcy, jeżeli członek dla wykazanej słabości lub nieobecności przybyć nie może.

Przewodniczący, który ociąga się ze zwołaniem posiedzenia, i członkowie dozoru kościelnego i ich zastępcy, którzy mimo otrzymanego zaproszenia nie przybywają na posiedzenie, lub takowe przedwcześnie opuszczają, będą karani przez polityczną władzę powiatową grzywnami od 5 zł. do 25 zł.

§. 16. Dozór kościelny sprawuje następujące czynności:

1. Zawiaduje dochodami majątku ściśle kościelnego w granicach §. 2-m niniejszej ustawy określonych i bieżącym dochodem kościelnym.
2. Czuwa nad utrzymaniem majątku kościelnego, nad utrzymaniem w dobrym stanie przyrządów i sprzętów kościelnych, niemniej budynków kościelnych i plebanalnych i zabezpiecza je nieprzerwanie od ognia.
3. Najdalej do końca września każdego roku sporządza i przedkłada Wydziałowi powiatowemu preliminarz dochodu i rozchodu następnego roku, który go ze swojemi uwagami przesyła politycznej władzy powiatowej.
4. Najdalej do końca lutego każdego roku sporządza zamknięcie rachunków za rok ubiegły i wyklada je w swojej kancelaryi do wolnego przeglądu dla wszystkich parafian przez dwa miesiące od dnia ogłoszenia, iż rachunki te wolno przeglądać w kancelaryi dozoru kościelnego.

Parafianom wolno jeszcze przez miesiąc jeden po upływie tego terminu wnieść swoje zarzuty do politycznej władzy powiatowej.

Skoro ten termin minie, przedłoży dozór kościelny zamknięcie rachunków Wydziałowi powiatowemu, który je ze swojemi uwagami przesła politycznej władzy powiatowej.

5. Uchwala i przeprowadza budowie nieprzekraczające rocznie 50 zł. bez dalszego odwołania się; wszakże winien o tem zdać sprawę w najbliższym zamknięciu rachunkowym.

6. W przypadkach uznanej przez siebie potrzeby zebrania w drodze konkurencyi funduszów na przedsiębrać się mające budowle, udaje się przy dołączeniu wykazu majątku kościelnego, rachunków z wszelkich dochodów i wydatków, aż do ostatniego czasu i wykazu stanu kasy, niemniej planów i kosztorysów, do politycznej władzy powiatowej o wprowadzenie pertraktacji konkurencyjnej.

§. 17. Polityczna władza powiatowa rozpisze pertraktację konkurencyjną i zawezwie do niej dotyczący ordynaryat i wszystkie do konkurencyi obowiązane strony. Dowody doręczenia należy złożyć przy rozpoczęciu pertraktacji konkurencyjnej.

Przy rozprawie konkurencyjnej ma głos ordynaryat dotyczący i każda w moc fundacyi, umowy lub ustawy do konkurencyi obowiązana strona, a mianowicie: paroch, patron, który może się zastąpić pełnomocnikiem, każdy obszar dworski, z każdej gminy pełnomocnik wybrany bezwzględną większością głosów przez parafian tegoż obrządku, prawo wyboru w gminie mających. Każdej z tych stron należy się głos bez względu na to, czyli w danym razie przyczynia się lub nie przyczynia się do pokrycia kosztów.

Do powzięcia uchwały potrzebna jest obecność większej połowy uprawnionych do głosowania i absolutna większość obecnych.

§. 18. Przy pertraktacji zastanowić się należy nad koniecznością budowy, nad planem i kosztorysem, niemniej nad ilością i sposobem wpłaty lub prestacyi uiścić się mających przez konkurentów i ustanowić takowe według możliwości ze zgodnem porozumieniem się interesowanych.

Polityczna władza powiatowa po wysłuchaniu zdania Wydziału powiatowego wydaje załatwienie z wolnością odwołania się do wyższych władz politycznych i odstępuje akta komitetowi budowniczemu, który składa się z parocha, patrona i z trzech członków przez konkurencyę przy rozprawie konkurencyjnej do uchwalonej budowy wybranych.

§. 19. Komitet budowniczy obejmuje przeprowadzenie budowy, wybiera przewodniczącego i jego zastępcę i uchwała bezwzględną większością głosów.

Co do sposobu przeprowadzenia budowy, kosztów i żądania datków w pieniądzech, materyałach lub prestacyi w naturze i t. p., komitet stosować się winien ściśle do prawomocnie powziętych przy rozprawie konkurencyjnej postanowień.

§. 20. Najdalej we dwa miesiące po skończonej budowie lub restauracyi, a jeżeli one trwają dłużej niż rok, najdalej we dwa miesiące po upływie każdego roku winien komitet budowniczy złożyć rachunek i o tem uwiadomić wszystkich do konkurencyi obowiązanych z oznajmieniem, iż tenże u miejscowego proboszcza w terminie jednego miesiąca, licząc od dnia ogłoszenia, przejrzany być może.

Konkurenci mają prawo wniesienia swoich zarzutów do politycznej władzy powiatowej.

Po upływie powyższego terminu przesła komitet budowniczy rachunek Wydziałowi powiatowemu, który go ze swojemi uwagami przedłoży politycznej władzy powiatowej.

§. 21. Polityczna władza powiatowa sprawuje następujące czynności:

1. Rozstrzyga zażalenia od uchwał dozoru kościelnego i komitetu budowniczego, niemniej spory zachodzące między temi dwoma ciałami.

2. Dzierży kontrolę nad wszystkimi czynnościami dozoru kościelnego, załatwia ułożone przez niego preliminarze i zażalenia przeciw nim wnoszone.

Obowiązana jest przynajmniej raz w trzy lata przekonać się przez delegata o stanie budynków kościelnych i plebańskich, o prowadzeniu spraw przez dozór kościelny i skontrolować akta i kasę.

3. Załatwia rachunki dozoru kościelnego i komitetu budowniczego i zarzuty przeciw nim poczynione.
4. Przekonuje się, ile razy to uzna za potrzebne, o czynnościach komitetu budowniczego.
5. Ma prawo nałożenia na członków dozoru kościelnego i komitetu budowniczego za zaniechywanie obowiązków kary pieniężnej do wysokości 25 zł. i ściągania ich w drodze przymusowej, orzeka o odpowiedzialności członków dozoru kościelnego i komitetu budowniczego z rachunków i zaniechywania obowiązków i ściąga w drodze przymusowej kwoty, na których zapłacenie tych członków z tytułu odpowiedzialności skazała.

W razie gdyby zaniechywanie obowiązków było tego rodzaju, iż sprawowanie dalsze interesów nie mogłoby być pozostawionem dozorowi kościelnemu lub komitetowi budowniczemu, polityczna władza powiatowa przystąpi do rozwiązania i zarządzenia nowego wyboru, a aż do uskutecznienia tegoż ustanowi na koszt winnych tymczasowy zarząd.

6. Ściąga w drodze przymusowej należności wynikłe z preliminarza zatwierdzonego i z załatwionej pertraktacji.

§. 22. Zażalenie od uchwał dozoru kościelnego i komitetu budowniczego rozstrzyga z wolnością dalszego toku instancyi polityczna władza powiatowa, zaś zażalenia od uchwał politycznej władzy powiatowej władza polityczna krajowa, również z wolnością dalszego toku instancyi.

Wszystkie zażalenia winne być wniesione do politycznej władzy powiatowej w terminie 14 dni.

